
PLANT SYMBOLS IN LITERATURE FOR CHILDREN OF VIDOE PODGORETS

Katerina Lazarovskalazarovskakaterina@yahoo.com**Jovanka Denkova**

Faculty of Philology, Goce Delchev University – Shtip, Republic of Macedonia,

jovanka.denkova@ugd.edu.mk

Abstract: This paper reviews the richness in the work of Vidoe Podgorets. It is talked about the place that he as a writer takes in the Macedonian literature for children. Here are four sections selected for consideration, through which the point of the work will be revealed and confirmed. Above all, the importance of the works for their readers, the lessons, the point of the writer, the messages that he sends through all his works will be appreciated. In his works, Vidoe Podgorets inserts symbols, which he mostly displays through the numerous plant world. For this paper, the material is obtained through research, in selected works, two of which are novels, two works are collections of short stories. The aim of this paper is to find the need, the meaning of the plant life, which prevails and abounds in the works of Podgorets. The plant is considered from the symbolic - literary aspect, but also the connection with the content of the work. The plants carry in themselves a strong message and symbolism, which the author sends to his readers. Here, the descriptive and causal method is used. These methods will reveal the description and discover the reasons for the abundance of the plant life, in the selected works of Podgorets, symbolism, meaning and visuality.

Keywords: plants, symbolism, Vidoe Podgorets.

РАСТИТЕЛНИТЕ СИМБОЛИ ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА НА ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ**Катерина Лазаровска**lazarovskakaterina@yahoo.com**Јованка Денкова**

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија

jovanka.denkova@ugd.edu.mk

Апстракт: Во овој труд се разгледува плодното творештво на Видое Подгорец. Се зборува за местото кое тој како писател го зазема во македонската литература за деца. Овде за разгледување се одбрани четири дела, преку кои ќе се открие и потврди самата поента на трудот. Пред сè, ќе се согледа важноста на делата за нивните читатели, поуките, поентата на писателот, пораките кои ги испраќа преку сите свои дела. Во своите дела, Видое Подгорец вметнува симболи, кои најмногу ги прикажува преку многубројниот растителен свет во своите дела. За овој труд податоците се добиени преку истражување, во одбраните дела, од кои две се романи, две дела се збирки раскази. Целта на овој труд, е да пронајде потребата, значењето на растителниот свет, кој преовладува и изобилува во делата на Подгорец. Се разгледува растението од симболички – литературен аспект, но и поврзаноста со содржината на делото. Растенијата во себе носат цврста порака и симболика, која авторот ја испраќа до своите читатели. Овде се користат дескриптивниот и причинскиот метод. Преку овие методи ќе се откријат опишат и откријат причините за изобилството на растителен свет, во одбраните дела на Подгорец, симболиката, значењето и сликовитоста.

Клучни зборови: растенија, симболика, Видое Подгорец.

ВОВЕД

Творештвото на Видое Подгорец е една голема ризница, од која и ден денес се исцрпуваат податоци и се откриваат нови нешта. Неговите дела сè уште го носат приматот и се вбројуваат во едни од најдобрите примероци на литература за деца. Многу генерации имаат пораснато со неговата литература за деца, тој поседува огромен број романи, раскази, песни кои и ден денес се читаат, се обработуваат и имаат голема улога во животот на децата, но и на нивните родители. Кога се споменува името на Видое Подгорец, најпрво се асоцираме на прекрасниот роман „Белото циганче“. Овој роман ретко кој го нема читано и ретко кој го има заборавено. А зошто е тоа така? Зошто овој роман за деца е толку многу значаен и важен? Тој изобилува

со слики, кои при самото читање, читателот ги создава и тоа не се само обични слики, тоа се слики кои остануваат врежани во меморијата на самиот читател.

Творештвото на Подгорец е многубројно и разновидно, тој е еден од најплодните и најистакнатите писатели, чија што определба да пишува најмногу литература за деца, била една од најважните одлуки кои ги донел. Секој негов напишан расказ, секоја негова напишана песна или роман е создадена со причина, да остави порака, да советува, да порача нешто на читателот. Неговите дела изобилуваат со симболи, кои ги испраќа преку растителниот свет. Најчесто, симболите и нивните значења се јасни, очекувани, затоа што се темелат врз особина на некое растение.

СИМБОЛИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ

Уште од минатото, особеностите на растенијата се сметаат како израз на природните закони и морални вистини. За време на својата еволуција, додека живеел на отворено, човекот постојано бил опкружен со цвеќиња, растенија и дрвја кои влијаеле врз сите негови сетила: вид, допир, вкус, мирис, слух, кога шушкањето на лисјата и тревата го предупредувало, како и крчкањето и кршењето на гранките (Lehner, Lehner, 2003: 13). Поради тоа и во делата на Подгорец растителниот свет, поседува карактеристики, кои се пренесуваат како значајни скриени пораки до читателот. Тие носат огромно количество информации, кои лесно се паметат и се едноставни. Преку симболите, кои можат да се пронајдат во делата на Подгорец, читателите можат да ги разберат патиштата на развојот на човековата мисла, обичаите, религијата. Повеќето од симболите, кои се затскриени зад растенијата во делата на Подгорец, имаат подлабоки и попривлечни значења и асоцијации. Тој е еден од подобрите „педагози“, кој преку своите дела им праќа совети на најмалите читатели и преку неговите дела прави децата да растат и правилно да пресудуваат за нештата со кои се соочуваат низ нивното секојдневие. Иако творел во минатиот век, сепак содржината на неговите дела и ден денес е важечка и трае и ќе трае. Тоа значи дека и понатаму, оној кој ќе ги чита неговите дела независно од кој жанр се, може и да научи нешто, но и да дознае како било претходно и на кој начин порано се одвивале нештата кај луѓето. Творештвото на Подгорец е полно со описи и преку нив читателот може да создаде претстава за настаните, со кои се исполнети неговите дела. Самите описи на природата, животните, времето, куќите, околината во која живеат ликовите во делата на Подгорец, нè носат нас, како читатели во неговиот свет, кој тој го создал за секој негов читател, независно од тоа дали е млад или возрасен. Колку многу преовладуваат животните, растителниот свет, преку тоа може да се забележи љубовта која Подгорец ја има за својата земја, за природата и колку многу ја цени. Низ неговите дела може да се сретнеме со животни, кои се најверните другари на ликовите, со растенија кои им помагаат во преживувањето и прехранувањето. Освен што растителниот и животинскиот свет имаат огромна улога во „животот“ на ликовите во делата на Подгорец, тие претставуваат и комплетни слики за тоа колку Македонија изобилува со природни богатства, со најразлични видови растенија и животни. Дел од растенијата кои Подгорец ги споменува во своите дела, повеќе не се одгледуваат на нашата територија, со тоа може да се согледа и колку нештата се промениле низ годините, а што и понатаму останало исто.

РАСТИТЕЛНИТЕ СИМБОЛИ ВО ТВОРЕШТВОТО НА ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ

Овде ќе се разработат четири одбрани дела на Подгорец и тоа: „Белото циганче“, „Криворог“, „Вечните огнови“ и „Деца под печурки“. Секое од овие дела содржи посебна убавина, но она што содржи приказна која ги буди сите сетила е „Белото циганче“. Тоа е дело кое го прикажува животот на дете без родители, кое расте под покривот на Роми и спие на нивната циганска черга, во нивниот карван. Најважно од сè во ова дело е прикажувањето на борбата на Циганите со животот, со студот, со гладот, со беспарицата. Тие проблеми кои се опишани во романот, преовладуваат и денес. Отсликана е борбата за преживување, макотрпната работа, селидбата, од едно место на друго, приспособувањето на тешките услови кои им ги нуди животот. Преку погледот на светот на Таруно, во романот е прикажана судбината на илјадниците деца во светот, кои и ден денес се наоѓаат во таа незавидна ситуација, да растат без најмилото, без родители. Подгорец сакал да ни ја прикаже и љубовта на баба Мулон, кој иако не му е родител на Таруно, несебично му дава татковска љубов и прави сè за него. Во ова дело е прикажана и љубовта на детето кон животинскиот свет, пожртвуваноста за едно животно. Таруно има свое ждребе Бреско, за кого е приврзан премногу. Момчето преку судбината на Бреско ја гледа својата судбина и се поистоветува со неа. Затоа Таруно е толку многу приврзан со Бреско, се грижи и го сака. Подгорец го прикажал и вистинското другарство, како двигател низ целото дело, колку вистинскиот другар може да ти ја замени празнината за брат или сестра. Богатите описи кои Подгорец ги подготвил за своите читатели, претставуваат вистински пејзаж од природа, од растителен и животински свет. Преку самите растенија, животни, тој ја прикажува

својата гордост на убавините на својата земја и покажува колку само богатства растат, се одгледуваат и успеваат на македонското тло. Тој споменува огромен број најразлични растенија, некои од нив играат улога за преживување на главниот лик во романот, а некои претставуваат опис, со кој читателот ги збогатува своите слики за одреден настан во делото. Авторот го споменува богатиот растителен свет во „Белото циганче“, за читателот да ги пронајде пораките, кои се оставени токму преку растенијата. Флоралните/растителни симболи во „Белото циганче“ „ги откриваат тајните на потсвесното, водат до најскриените придвижувачи на дејството, го отвораат духот кон непознатото и кон бескрајното“ (Шевалие, 2005: 8). Некои од растенијата имаат библиски значења, христијански симболи, затоа што токму преку нив сакал на читателот да му ја долови поентата на постоењето на човекот, на истрајноста, борбата низ животот и тешкотиите со кој се соочува. Други пак, имаат симболика на вечност, на упорност, на плодност, на животот, истрајноста. Токму овие карактеристики отсекогаш ги поседувал нашиот македонски народ, кој наназад низ вековите се соочувал со лоши, несреќни ситуации. Подгорец преку класот, класјето го прикажува симболот на летото, годишното време на жетвите, изобиетието. Тоа е годишното време за кое живеат Ромите, период кој за нив е најубав, затоа што имаат сè во изобилство. Цветот кој постојано го споменува низ делото, симболизира детство, преку овој симбол се прикажува детството на Таруно, кое го поминува со циганскиот карван. Преку кокичето ја симболизира храброста, издржливоста, непоколебливоста која ја имаат Ромите како народ, кој се соочува со илјадници препреки. Трската која ја користат за плетење, симболизира радост, безгрижност, здравје. Оризот кој го работат во летниот период симболизира богатство и изобилство, токму преку летото Ромите имаат сè, немаат потреба да живеат скромен живот. Тревките кои ги има во изобилство во романот, симболизираат закрепнување, лековито, што значи дека секоја ситуација независно колку е тешка, полека ќе исчезне, ќе се намали болката, ќе залечи. Јаболкото го симболизира обновувањето, издигнувањето повторно над проблемите и препреките со кои се соочува главниот лик. Преку секое растение може да се „прочита“ целта, зошто тоа има свое место во ова дело, секое од растенијата има симболика, која е поврзана со содржината на книгата. Можеби целта на нагласување на огромниот број на растителен свет во делото „Белото циганче“, авторот ја прикажува преку симболиката на растенијата, чии што симболи имаат сличности и се поврзани меѓу себе. Веројатно авторот освен што сакал да ги нагласи убавините на Македонија и богатството со растителен свет, тој сакал да ја прикаже и нивната симболика во ова дело, дека секое од растенијата носи во себе своја порака и совет, која писателот ја испраќа нам, на своите читатели.

Романот за деца и млади „Криворог“ од Видое Подгорец поседува огромна поука, но и порака во себе. Преку Криворог, кој всушност претставува див јарец, ја прикажува храброста и истрајноста на еден човек, кој живее најпрво во околина на своите, а потоа живее осаменички живот во планината. Криворог успева да ги премине сите препреки кои животот му ги задава и да преживее сам и да доживее длабока старост. Преку овој лик, кој не е човечки, туку анималистички, Видое Подгорец го поттикнува и го подучува својот читател како да успее да се избори со сè она што го попречува, но го советува и дека сите нешта потребни за успех низ животот се учат од постарите, од искуството, но и од моменталните ситуации. На тој начин, Криворог подготвен да се соочи со сè, успева да истрае и да се памети како божество, кое успеало да надмине сè и да ги победи сите свои непријатели. И преку овој роман, може да се забележи колку само му била важна симболиката на Подгорец и колку многу тој сакал преку едно диво животно, Криворог, кај читателот да создаде слика преку која младиот читател ќе ја разбере симболиката, која писателот ја вметнал и во ова негово дело, а со тоа и ќе ја восприемира пораката на делото. И самиот наслов, кој го носи овој роман, претставува симбол, за чие значење се дознава при самото читање на делото. На што нè насочува писателот? Создаваме слика на јарец со криви рогови, кој победил и се соочил со сè на планината, зад тој јарец се крие човек, кој победува сè и успева да опстане во суровиот свет. При читањето на делото, освен што се следат случувањата, се гледа и како писателот и овде вметнува голем дел од природните богатства кои Македонија ги поседува, како животински, така и растителен свет. Планината е вистинското место, кое ненамерно Подгорец го одбрал за локација на ова дело, а зошто? Затоа што таа изобилува со сè и е богата со илјадници видови растенија и стотина животни. Како најголем љубител на природата, Подгорец ги вметнува билките, цвеќињата, дрвјата, со кои се богати нашите планини. Освен што сакал да го прикаже на своите читатели, неисцрпното богатство на нашата земја, писателот и овде сакал да му испрати пораки на читателот, преку растителниот свет. „Симболот навестува едно ниво на свест поинакво од рационалната очигледност: тој е шифрата на една тајна, единствениот начин да се каже она што не може поинаку да се сфати; тој никогаш не е разјаснет до крај, туку секогаш одново треба да се открива...“ (CORI, 13 (Шевалие, 2005: 13)). Растенијата кои ги вметнал Подгорец во „Криворог“, испраќаат многу цврста порака, преку нивната симболика. Дренот, липата, темјанушката, брезата, детелината, борот, кокичето и други, се симболи со слично значење и се

споменати заедно со иста цел. Улогата на овие растенија во делото е да ја прикажат бесмртноста на Криворогот, храброста и издржливоста, силата на неговата крв, симболот на животот и смртта. Преку Криворогот, но и преку брезата е прикажан текот на еден човечки живот. Липата претставува симбол на пријателството. Ако се задлабочиме во делото и да гледаме под првичниот текст напишан од Подгорец, можеме да ги откриеме скриените пораки кои ги оставил писателот, на своите најљубопитни читатели и тие пораки нè водат во скриениот свет, кој авторот го создавал во скоро сите свои дела. Симболите се тајните, кои Подгорец ги сокрил зад растителниот свет во неговите дела и чекаат да бидат пронајдени и откриени.

Освен што творештвото на Подгорец изобилува со романи, тој во неговото творештво има и преубави раскази. Во своите две збирки раскази, „Деца под печурки“ и „Вечни огнови“, има сместено раскази кои во себе носат прекрасни пораки за најмладите читатели. Секој расказ е посебен и има своја вредност и причина, што сакал Подгорец да потенцира во секој од нив. Во секој од расказите на Подгорец има богат опис на настаните, околината, природата и ликовите. Подгорец во секое свое дело независно дали е расказ, роман или патопис, остава свој личен белег по кој е препознатлив. Во свој стил, на свој начин и по ист шаблон тој опишува, доловува, насликува, за читателот да создаде комплетна слика за случувањето во расказот. И овде, во збирките раскази, вметнува приказни од секојдневието, ја обојува природата онака како тој што тоа најдобро го прави, ги користи животните како ликови во дел од расказите, фантазира и нè води во неговиот свет. Тој пишува едноставно, пристапно, привлечно, разбирливо за читатели од најразлична возраст. Се посветил за една цел, преку секој свој расказ, краток или подолг, да остави впечаток, прикажувајќи уште една нова кратка приказна, колку забавна, толку и поучна. Расказите за мама, крокодилот, штркот, лавот, волшебникот, љубовта, китот, руенчето, султанот, школката, дивите свињи, сите се со различна тематика, но имаат иста цел да го насмеат, подучат, забават читателот. Целото творештво на Подгорец изобилува со животински и растителен свет, тоа го забележуваме и во збирките со раскази. Во секој негов расказ има споменато барем едно растение и тоа не е случајно. Како и во сите свои дела и овде ја истакнува флората, како негов заштитен знак, а секој вид има значење и причина, зошто е напишано и сместено токму во еден од расказите. Секое од растенијата има своја функција и своја симболика. Секој читател индивидуално го восприема симболот на едно од растението, секој индивидуално го толкува и доживува. Писателот и овде сака да го прикаже богатството од природа, кое го поседува нашата земја и колку таа има плодна почва успешна за најразлични видови растенија. Преку симболите на брезата, јаболката, смоквата, маслинката, кокичето, лукот, кромидот и други, писателот ја прикажува скриената порака, која тој сака подзаскриено да ја испрати до своите читатели. Брезата ни го симболизира човечкиот живот, јаболката е симбол на бесмртноста, смоквата е симбол на моќта и животот, на изобилието. Маслината има големо симболичко значење, таа претставува мир, плодност, сила, победа, преку овие, но и преку сите други споменати растенија, можеме да ја прочитаеме поентата, позитивната мисла, која писателот ја имал додека творел, љубовта која ја носел во себе за својата земја, за природата, за растителниот и животинскиот свет. Преку многуте симболи кои ги сокрил зад растенијата, дознаваме и за тоа колку многу Видое Подгорец имал позитивна енергија и колку позитивни сигнали испраќал како пораки преку симболиката, која ја користи преку флората во своите раскази, па и воопшто во секое негово дело. Симбол според К.Г. Јунг претставува слика, име или термин од секојдневниот живот, кои содржат некакви импликации кои се додаваат на нивното вообичаено и очигледно значење. Подгорец преку растенијата во неговите раскази имплицира за својот читател нешто скриено, непознато и нејасно. Секој негов расказ, е посебен, различен, по структура и содржина, но секој од расказите има заедничко со другите, испраќаат позитивни вибрации при читањето, сите се со цел да го подучат младиот читател со нешто за животот, за минатото, за секојдневието.

ЗАКЛУЧОК

Творештвото на Видое Подгорец го сочинуваат дела, кои содржат во себе богат растителен и животински свет, свет преку кој писателот ни покажува колку само Македонија изобилува со природни богатства. Колку многу само тој ја сакал природата и сакал да ја изнесе неговата љубов преку нејзе. Во одбраните дела на Подгорец, „Симболите се совршено насликани, обредните движења се скицирани, превезот е подигнат; но, за неупатениот, тајната останува тајна, обременета со двосмислености“ (Шевалие, 2005: 10). Преку изобилниот растителен свет, сакал да ни ги истакне симболите, кои секое од растенијата ги носи во себе, а ние како негови читатели да ги протолкуваме знаците и пораките кои тој ги испраќа. „Малку е ако се рече дека живееме во свет на симболи, цел еден свет на симболи живее во нас“ (Шевалие, 2005: 9). Флоралниот свет кој Подгорец го вметнал во своите значајни дела ни испраќаат позитивни пораки, пораки преку кои се добива сознанија за убавините на нашата земја, за животот на човекот, за силата, за

пријателството, за бесмртноста, храброста, издржливоста итн. Според зборовите на Жорж Гирвич (Georges Gurvitch), симболите „откриваат сокривајќи и сокриваат откривајќи“ (Шевалие, 2005: 10).

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Гербран, А., Шевалие, Ж., (2005). Речник на симболите. Скопје: Табернакул.
- [2] Lehner, E., Lehner, J. (2003). Folklore and Symbolism of Flowers, Plants and Trees. New York: Dover Pictorial Archive Series, пристапено на 05.11.2018,
https://books.google.mk/books?hl=en&lr=&id=E1MsNIoiFOcC&oi=fnd&pg=PA1&dq=symbolism+of+plants&ots=zoGXL87jWC&sig=QIMPsOX-seS8US5k_C-Tnr11U2Y&redir_esc=y#v=onepage&q=symbolism%20of%20plants&f=false
- [3] Подгорец, В., (1994). Криворог. Скопје: Детска радост.
- [4] Подгорец, В., (1967). Деца под печурки. Скопје: Детска радост.
- [5] Подгорец, В., (1993). Вечни огнови. Скопје: Детска радост.
- [6] Подгорец, В., (1975). Белото циганче. Скопје: Култура.
- [7] Тресидер, Ц., (2001). Речник на симболи. Скопје: Издавачки центар „Три“.